

BÉKEGALAMBOK EGYMÁS KÖZÖTT

Irta: BÁCSKAI

A világ ugyszólván minden államának diplomatái hol Genfben, hol Locarnóban, hol Luganóban dugják össze a fejüket, hogy végre emberibb, nyugodtabb életet, egyszóval békét kovácsoljanak össze népek számára. Ha a mézes szavak mögött sokszor ki is lóg a lólab és az emberi agy zegzugos tekervénye jár vitustáncot a ravasz politika: tagadhatatlan, hogy már mindenki érzi, hogy valamit mégis kell tenni az 1914-es felelegnek is sötétebb és veszedelmesebb helyzet elektromos szigetelésére még mielőtt újra cikkáznának a vérszomjas villámok.

Nem is váratnak magukra sokáig a fehér békegalambok s bár nagy részüket, mint az egymás ellen való uszítás fekete ördögét még a világháború idejéből ismerte a közvélemény — az átszenvedett borzalmak után békére oly régóta várakozó emberiség végre-valahára bizni kezdett az Igazi béke feltámadásában és elhitte a „galambok” turbékolását.

És megkezdődött az általános leszerelés, melyben természetesen a Kellogg-paktum értelmi szerzője, az Egyesült Államok járnak legelő, a tengeri világhatalmára féltékeny Angliával együtt. Ez pedig nagy dolog. Anglia több, mint háromszáz éve urálja a világ tengereit és végeredményben a világháborúban is azért vett részt, hogy megmutassa a németeknek, hogy nem tűr ellenfelet a beláthatatlan sós vizeken. A sok más nagyhatalmi, világgazdasági rugó mellett ez az oka az angol-amerikai ellentétnek is, melyről oly sokat beszélnek manapság. Nemcsak a nyersanyagok, az olaj, a gum, a szén, nemcsak az iparcikkek, a „Made in Germany” és az amerikai automobil — hanem a tenger az ami fáj. A kutya legalábbis ott van elásva. Mert szép és jó, hogy a rajnavidék kérdésében meg fognak egyezni, Afganisztánt hadszíntérré modernizálták és ugyanez a Bolíviát és Paraguyt kibékitették. Ezek csupán apró inyenc-falatok a diplomácia zöld asztalánál. Az igazi fogást nem merik felszolgálni, nehogy kenyér- vagy nyaktörésre kerülhessen a dolog.

A tengerrel van itt szó, melynek uralmáért testvérharc indult az angolszások között. És bármennyire titkolják is ezt hivatalos körök, a háborúról megcsömörlött nép megérezte a bajt és tiltakozik a háborúra való készülődés terén tanúsított „nemesség” verseny ellen. Hiába ragadnak meg két angolszás nagyhatalom vezérférfiai minden kínálkozó alkalmat, hogy egymást a kölcsönös rokonszenvről és békés szándékáról biztosítsák. A felindult közvélemény megnyugtatására ezek a magyarázatok erőtlenekek — a rideg tényekkel szemben.

Hiszzen a Kellogg-féle békepaktum törvénybeli átadásával egyidejűleg, most tárgyalja a washingtoni szenátus a „véderő” javaslatot. Ugyilátszik, hogy az amerikaiak is jó üzletnek, busásan gyümölcsöző befektetésnek tartják a gyengébb népek „védelmét”. Ehhez persze holmi felszerelés szükséges, hogy a megvédendőknek még csak eszük ágába se juthasson védekezni, pláne tiltakozni a védelem ellen. Nem megvetendő az az érv sem hogy a fegyverkezés „önvédelemből” történik. Ez ugyanis a Kellogg-paktum utvesztőjében elsikklik valahogy, feltéve ha az illető önvédekező állam véletlenül a győztesekhez tartozik.

Arról nem beszéltek a washingtoni szenátusban, hogy vajjon Kanada vagy pedig Nikaragua ellen kell-e megvédeniük magukat. Azt Kanadáról ugyanis tudják, hogy háborúsdíra nem nagyon alkalmas, már a hideg miatt sem. A nikaraguaiaknak pedig néha ugyis nagyon melegük van yenkik jóvitágából, nem-hogy még közelebb szeretnének hurcolkodni a nemes emberbarátokhoz. Mexikóval nem lehet összeveszni, még ha a fejetejére áll is, hiszen ott olaj van és meggyás. A japáni támadás meséje kezd már kimenni a divatból és így nem marad más hátra, mint a tengeri béke megőrzésének jelszavával építeni az új páncélosokat, ugyanakkor, amikor a békére máris tul-sok hadihajó vigyáz.

A szenátus tehát jóváhagyta a Kellogg béke-paktumot — és ugyanakkor észnélkül tempóban fejlesztik az Egyesültek harcalkésztségét. Cirkálóik, légiflótákat hordozó hadihajók, kétezzer legmodernebb és leggyorsabb támadó repülőgép épül a közeljövőben, hogy Uncle Samnak legyen mivel „védekeznie,” ha majd támadni akar. Óriási aranyu tevékenység folyik abban az irányban is, hogy a hadsereget tökéletesítsék, a hadianyagot, municiókészletet szaporítsák és a hatalmas amerikai ipart már most úgy megszervezzék, hogy versenyen felül álló produkció-késztségével bármely pillanatban a háború szolgálatába legyen állítható.

Ágyú, gépfegyver, hadigép, mérges gáz, vegyi anyag eddig is tekintélyes mennyiségben állt az Egyesült Államok rendelkezésére, a meglevő készlet azonban csak parányi része annak a temetelen öldöklőszerszámnak, amit háború esetén rövid időn belül előállítottak az amerikai ipar. „A militarizmus ellen legfőbb óvszer a tökéletes ipari készlet — mondja az Egyesültek volt hadügyminisztere, aki jelenleg az amerikai gyárosok Hadszereleli Szövetségének elnöke — amit csak a mi gyáraink tudnak garantálni. Az egész amerikai ipar egyetlen óriási tartalék, amely roppant mennyiségű hadianyagot tud latba dojni még mielőtt az ellenség döntő tettekhöz juthatna. Mi csak győzelmesen kerülhetünk ki a jövő háborújából!”

Mind ezek a körülmények rendkívül nyugtalanítólag hatnak az angol közvéleményre, amint az Robertson tábornagy, a világháborúban küzdő angol hadsereg vezérkari főnökének egyik legutóbbi kijelentéséből is látszik:

— Az Egyesült Államokat imperialisztikus hajlandóságok befolyásolják. Amerika el van tökéltve arra, hogy bármilyen történjen is, szaporítani és erősíteni fogja haditengereszetét és felszerelését. Ugyanakkor felelős tényezői olyan érveket és indokokat hangoztatnak, amilyeneket a világháború előtt a németektől hallottunk!

— Amerikának lehet joga ahhoz, hogy olyan utat válasszon magának, amilyet akar, tekintet nélkül más államok érdekeire és véleményére. Mindamellett nyugtalanító gondolat, hogy — háborús készülődéséből következően — nem tulajdonít komoly jelentőséget a Kellogg paktumnak és viselkedésével nevet-

séggé teszi az amúgy is nagy akadályokkal küzdő Népszövetséget. Az egész brit birodalomnak össze kell fognia a védekezés érdekében — fejezte be szavait Robertson tábornagy.

Anglia ezzel megadta a választ Coolidge elnöknek a fegyverszünet tízéves évfordulóján mondott beszédére, amelyben a jövőnd Hoover-kormányzat európai politikájának árnyékát vetette előre. A távozó elnök ugyanis ugyanabban a beszédében, melynek során eltélőleg nyilatkozott egyes európai országok fegyverkezéséről, kijelentette, hogy a háborús adosságokat Amerika könyörtelenül be fogja hajtani és Európa előtt ezentul zárva maradnak az amerikai pénzeszközök — ugyanakkor azonban hangsúlyozta az amerikai flottaépítési tervezet sürgős végrehajtását és a fegyveres készenlét biztosítását.

A két világhatalomra féltékeny angolszás hatalom tehát a szó szoros értelmében hadat izent egymásnak s mikor rájöttek arra, hogy mit is tettek tulajdonképpen, akkor az embergyilkolástól megundorodott, a háború utáni gazdasági szenvedésektől kifáradt és az adók terhe alatt nyögő dolgozó tömeg megnyugtatására a szikratáviró alig győzte továbbítani a béke utáni vágytól epedő, testvéri barátságot hangoztató szövegeket London és Washington között.

Miután pedig mindenki akkor emlegeti a nyugalmat és akkor beszél a békéről, amikor vihar közeledik, mi — akiket ugyanezeknek a béke-galamboknak a jóváhagyásával megbocsáthatatlanul felnyegyeltek a tengeri, szárazföldi, nagyipari és pénzügyi piszkos érdekek győzelmének vértől megittasult hajnalán — mi szegény kanadás magyarok mindebből megtanulhatunk legalább annyit, hogy bár ki is emelt az ismeretlenség már-már kétségbejítő homályából Lord Rothermere: a mi egyéni, faji és nemzeti ügyeinket nekünk magunknak kell váltá-hoz vetve istápolnunk.

Hiába turbékolnak a békegalambok, a szinfalak mögött már készül a nagy játék. Mi tul kicsik, és tul koldusok vagyunk ahhoz, hogy kikezdjünk mással vagy pláne egymással. A nagyvilágnak sokkal fontosabb a saját dolga s ha mi magunk nem törődünk a magunk bajával, megkönnyebbülten fogják kimondani ránk, hogy „elvégeztetett”.

Ford rohamra indul a brazilai őserdők ellen

Az Amazon völgye, amely az legérdekesebb embere kijelentette, hogy nagyszabású kísérletébe egyelőre tízmillió dollárt ó-hajt belefektetni.

Miből is áll az a kísérlet? A tudósok munkája megállapította, hogy az Amazon egyik mellék folyójának, a Tapajonak völgye a világ legalkalmasabb területét vissza erről a területekről Detroitba, hogy tapasztalatairól beszámoljon Fordnak — és ma már egy egész országnyi terület áll az ó nevének Para állam telek-könyveiben (ha ugyan ilyen in-tézmény ott egyáltalában léte-zik) és az amerikai autógyártás-

lal magában — Ford azonnal megvásárolt 2500 négyzetmértöld területet a Tapajo völgyében, hogy ott a világ egyik legnagyobb gumitelepét állítsa fel.

Eddig minden is volna a dol-gal, csak éppen ott mutatkozik sok nehézség, hogy ezen a majd nem teljesen ismeretlen és eddig hozzáférhetetlennek ismert területen, amely Santarem és I-taituba városok között terül el, lépésről lépésre most kell megte-remteni a fehér ember életének és munkájának minden alapfel-tételét. Santarem városát u-gyan amerikaiak alapították, a-kik a polgárháború után inkább kivándoroltak a déli államok-ból, hogysem felhagyjanak a rabszolgatartással és letegyék az Uniónak a hűségüket; azó-ta azonban ez az amerikai vér a sok szenvedés folytán teljesen eltűnt a benszülöttek között és ma már nyomalban is nehezen mutatható ki. A vidék tehát sok akadályt gördít a munka elé, belsejéről pedig csak különböző legendák regélik, hogy ott való-színűleg teljesen ismeretlen vö-röbörü törzsek élnek, amelyeket még nem fertőzött meg a fehér ember látása sem. Annál több fertőzés pusztít az ismertebb ví-dék benszülöttjei között, akik fi-zikailag annyira leromlott álla-potban vannak, hogy talán csak esztendőnk mulva lesznek képe-sek bármiféle munka végzésére.

Ma a sárgaláz, a malária és a vérba-j olyan ijesztő mértékben pusztít közöttük, hogy Ford má-ris elhatározta, hogy ezeknek a bajoknak a leküzdésére egyelő-ře kétszáz orvost és három hajó- rakomány oltóanyagot küld a ve-szélyeztetett vidékre.

Ezzel a munka meg is kezdő-dött. Ford huszonöt mérnöke megérkezett Santarembe, a Tap-ajo torkolatához és hajóján, a Lake Ormoc-on már csak ked-vező vízállásra vár, hogy előnyo-mulását a titokzatos brazilai ő-serdőbe megkezdhesse. Ezt a ha-jót egy másik szállítóközös, a Lake Farge támogatja és a két hajó fedélzetén több, mint egy-millió dollár értékű gép van fel-halmozva. Ezekkel akarják a munkát megkezdeni.

HAJÓSZÁLLÓ AZ ŐSERDŐBEN

A malária és a sárgaláz termé-szetesen komoly veszedelmet je-len a személyzet tagjaira nézve, amit a lehetőség szerint egy a-karnak csökkenteni, hogy az e-gyik hajót rendezték be a mér-nökök és orvosok szállásának. Itt kényelmes hálókabinok és fürdőszobákon kívül szabad, ci-pész, borbély, fogorvos és torna terem gondoskodik arról, hogy Ford mérnökkel az őserdőben is lehetőleg kellemesen érezék magukat. A gépek között, amik-et a két hajó szállít, van egy szétszedett, de órák alatt össze-állítható teljes vízmű-felszerelés is, hogy a tábort azonnal jó ivó-zivat kaphasson, amint a mun-ka hidfőjét kiépítik.

Ford tehát rohamra indult az Amazon-völgy őserdei ellen.

Már a legközelebbi jövőben személyesen is meg fogja látog-atni ezt a keletkező ültetvényt hogy a helyszínén adja meg uta-sításait és tájékozódják a viszonyokról.

70,000 MUNKÁS

JELENTKEZETT

Ford terveinek hallatára kü-lönbben az egész Amazon-völgy-ből megindult a népvándorlás a Tapajo felé, mert sok fehér ember él ezen a vidéken, főleg por-tugál és levantei kivándorlók, akik eddig a vad gumifák termé-sét gyűjtögették, hogy a váro-sokban a kereskedőknek adják tovább. Minthogy azonban ezek től sőt, lisztet, tölteinyt és zsírt kaptak ellenszolgáltatás fejében amit a rendes árnál jóval drá-gábban számítottak fel nekik és így, bármennyi gumit hoztak, még mindig ők maradtak adó-sok, — valósággal megváltás-ként várják ezt a nagy munka-alkalmat, ahol bért fognak kap-ni és megélhetésük biztosítva lesz. A legújabb jelentések sze-rint Ford mérnökkel eddig 70,000 munkás jelentkezett — és valamennyit hat hónapon belül munkába is karják állítani.

Igy lép egyet előre a civilizá-ció Délamerika őserdeiben.

AZ A KIS GUBÓ ...

IRTA: SOMLAY KÁROLY

A lokomotív izgatott villanás-sal suhan el a falu mellett. Pillantásra sem érdemesíti a vá-lyogházikókát, amelyek itt a be-rek alatt háromszáz év óta mo-rogják a vétót a glóriás hódító-nak, a Kulturának ... A zsupos viskókban csupa vasfejű gaz-da lakik, akik még nem láttak a merikai dollárt. Sem pap, sem orvos, sem jegyző nem székel ebben a kis kálomista pátriában tanítót is csak egyet tartanak.

Valamikor félsarkantus ne-mesek laktak itt. De a nemzetes-urak elfogytak, leoptokt. Az az egy-kettő, aki megmaradt magnak, azt sem tudja, hogy mi-ből él. Az egyik orrvadász, a má-sik kuruzsoló baromiorvos, a har-madik viskóján csiszlikcimer merészkedik ki a padláslyukon. Verrasztó Illés, a falu Mózesé. A ő jobbkeze itt az ut és az igazság.

A legfiatalabb fia a Gergely a háború végén szabadult haza a bakaéletből. Gazda legénye, de azért úgy dolgozik, mint a cse-léd. Most éppen a krumplit hord-ja haza szekéren a tagról. A par-tos uton csinálja gyepelőzi az ide-ges csikókat — a Szárcsát és a Bandit, — mert a zabon nevelt fiatal állat néha a rőtől is meg-ijed.

A falu alá érve szemére gyírli a kalapja peremét, a dohányt le-nyomkodja a pipában és kényes-ülésbe igazodik. Így alkonytáj-

ban szoktak a lányok az uccaso-ron hárm-as-négyes rajokba sze-delőzködni; hát ne mondja sen-ki, hogy a Verrasztó Gergely csak szalmalegény, aki úgy ül a szekéren, mint a csonkakoldus a talyigavégen.

A Fábian Bódliék előtt három leány nyihog. A kettő már anyá-nyit; ezek már viselhetnék az any-juk papucsát. A harmadik még csak olyan paszkonca, akinek a-lig ér a varkocsa a jobbfületől a balfüleg. A szót az Amál vi-szi; a féltelmes Fábian Bódli lá-nya a szóvivő. Fecseg, mint a fiatal rigó.

Gergely szekere csak dicsen-dőccen a porban. A három lány mintha nem is látná a krumplis- szekeret. Csak akkor hül el ben-nük a hang, mikor a legény vi-gyogrogva bódul rájuk a zsákok tetejéről:

— Már megint leégett az a-nyád rántása, Amál. A kozma szaga szinte harappa az orromat. Inkább az anyád kezénél lógnál semhogy itt pletykázol.

A lányok szemel ősszevillan-nak. Az Amál el is pirul, de az-tán egy pillanat alatt kurázsiba kap.

— Te is inkább fogná a gyar-ra a pipát, — nyelvet a legény-re. — Ugy kallimpál a szádon a pipa, mint a kém csőrében a bé-kaláb.

— Most a legényen volt az elrő-s-telkedés sora. Mind a két mar-kát a gyeplőn tartotta, hát a nyelvvel intézhetné el a pipát. A zápfogára akarta igazítani a sürgesszarat, de a pipa valahogy kisiklott a szájából és a porba e-szett.

— Vigyázz te! Vigyázz, ha mondom, mert bizisten, a fejed is legurul a nyakadról, — kaca-gott az Amál.

— A ragyo ... góját, — mo-rogta a legény és le akart ugor-ni a pipáért, de a Szárcsa akko-rát rántotta a szekéren, hogy majd felborította.

Amál meg se mozdult a he-lyéből, csak nevetett. A másik nagy leány is gunyosan vihogott a legényre. Csak a kis paszkon-ca nem nevetett, hanem főlemel-te a pipát, letörölte róla köté-nyével a port és a legénynek nyujtotta, mondván:

— Ehol a pipája, Gergely bá-tyám.

— Jól van, kis Márta. Szapo-ralábu menyecske lesz belőled, ha még vagy egy arasszal meg-nyulnak a derekad, — kummo-gott Gergely és nagyot rántott a gyepelőszáron.

A csikók, — mintha segíteni akartak volna a fonák állapo-ton — szügyre kapták a hámat és úgy elrobogtak, hogy a por szinte a felhőkig szállt a szekér után.

Aki felületesen gondolkodik, hamar elnézett volna afelett a csekélység felett, hogy a minap — mikor a Gergely pipája kicsu szott a foga alól, — két nagyobb lány mokát faragott a legényből. A harmadik azonban, az a sze-p-telős kis gezemice (akire egy ka-tonaviselt ember nem is igen szo-kott ránézni), az megsajnálta a főladta néki az átkos pipát a szekérré. Nemcsak, hogy föl-adta, de még a port is letörölte ró-la, a kötényével.

Gergely azonban okos ember. Ő ebből a csekélységből is meg-tudta formálni a három leány értékét. Napokig a pipahistó-rián törte a fejét és szótlanul járt-kelt a szerűskertben bugó-csépőleg körül. Hiszen törhet-te is a fejét, mert a Fábian A-mál a menyasszonya volt.

— Hm ... Ha valakinek az aprólékos dolgokban nincsen szí-ve, az a nagy dolgokat is szív-nélkül csinálja ... Ugye, az A-mál nem adta föl a minap a pi-pát? Lám, az a kis csirke, az föl adta ... Annak nem törtött le a két karja a pipám alatt, — gon-dolta és az öklével arra felé ha-donászott, amerre a Fábianék laktak.

Lassanként lehiggadt ugyan; de azért folyton a pipán, az A-málon és a kis Mártnál meddált. A régi érzések kialvását és ujak áramlását érezte a szívében. A vajudó töprengések után, mint a selyemszárnyu pillék, mint a mézethordó méhek, úgy lepték el az új érzelmek.

— Ki hinné? Ki hinné? Az a kis gubó ... az a kis paszkonca ... Az a szeplős gezemiceány ... A kis Tócosok Márta ... Tán még fészkelődni sem tud ... S tán még az anyja fészkelget a sárga libahaját ... Mikor lesz az feleségnek való? — aggodott az egyik eszével. Mikor-e? Hát egy év mulva úgy megkémény-szik a csípője, hogy akárki dióf-lehet törni rajta kalapáccsal, — vigasztalódott a másik eszével. Amának fel sem tűnt, hogy a Gergely napok óta nem jár a há-zukhoz. Fel sem tételtelte a le-gényről, hogy az ostoba tréfa